



Odras hrvatske stvarnosti



Roman Prvi kralj Velimira Deželića

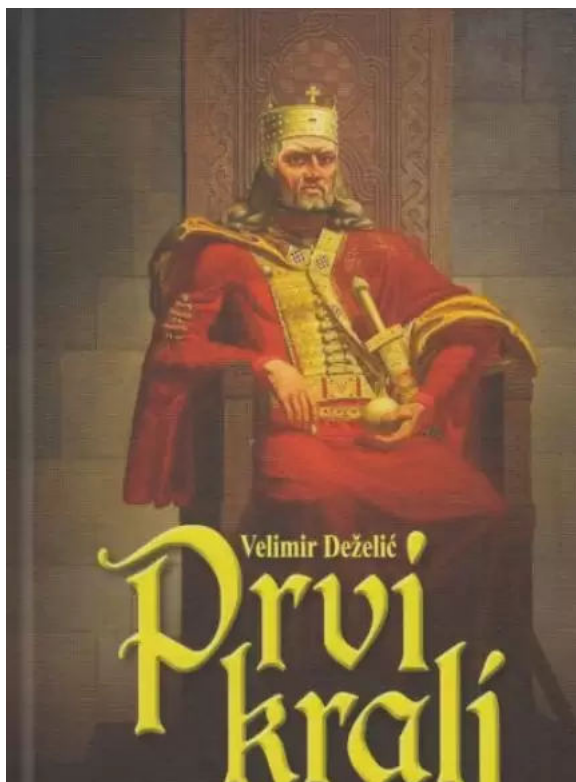
Kultura

22. kolovoza 2025.

Prvi hrvatski kralj Tomislav, proslavljen pobjedama nad moćnim Bugarima i Mađarima, Papin saveznik, vladar mača i vjere, povijesna je figura koja je utemeljila kraljevinu iskoristivši slabosti franačkog i bizantskog imperija. Oko njega su se lika tijekom minulih stoljeća ispreplele priče, legende i narodna predaja.

Piše: Ivona Smolčić

U povodu obilježavanja 1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva, izdavačka kuća Verbum objavila je posebno izdanje romana *Prvi kralj*, autora Velimira Deželića. Roman je izvorno nastao 1903. godine te predstavlja nekad najpopularnije štivo hrvatske povijesne književnosti. Roman *Prvi kralj* nije tek povijesni roman, nego predstavlja pravi literarni spomenik kako monumentalnoj figuri prvog kralja narodne krvi tako i počecima stvaranja hrvatske državnosti kao jednom od najsjetlijih trenutaka hrvatske prošlosti. Slavni trenuci nacionalne srednjovjekovne povijesti prožeti su napetom radnjom, političkim intrigama, vjerskim previranjima i fatalnim ljubavnim pričama.



Koristimo kolačiće kako bismo vam osigurali najbolje iskustvo na našoj web stranici. Ako nastavite koristiti ovu stranicu, pretpostavit ćemo da ste zadovoljni s tim.

U redu

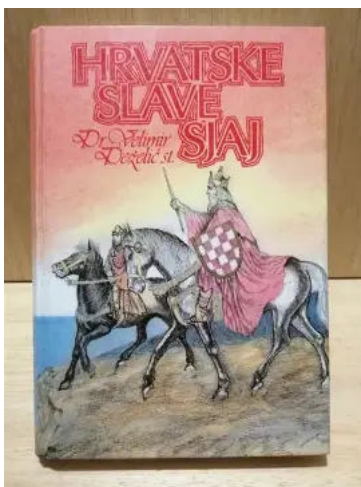
Sve započinje proslavom političkog uspjeha **posavskog kneza Braslava**, koji je od franačkog kralja kao vazal dobio u posjed dijelove Panonske nizine, a na čijoj će se proslavi naći i Tomislav, u tom trenutku budući hrvatski kralj. Braslav je u potpunosti predao njegovu **ženu Gertruda**, željna ljubavi, spletkama nastoji osvojiti **mladog viteza Tihomila** koji osjeća iskrenu ljubav prema **skromnoj Mileni**, Gertrudinoj dvorjanki. Autor u romanu vješto ispituje priču nacionalno-političkoga karaktera o odnosima Hrvata s Francima i borbama s Mađarima obogaćenu strastvenom ljubavnom dramom. Središnji su likovi kralj Tomislav, simbol državnosti i jedinstva, te **Grgur Ninski**, borac za narodnu liturgiju i očuvanje identiteta. Roman tako pronosi ideju "romantičarskog organicizma", naglašavajući primordijalnu dimenziju nacije, čije su sastavnice poput povijesti, jezika i tradicije manifestacija narodnog duha, a čija je uloga povezivanje kolektiva.

Društveni i politički kontekst romana

U ovom kontekstu treba napomenuti kako je do druge polovice 19. stoljeća hrvatskim povjesničarima i široj javnosti Tomislavovo ime bilo gotovo nepoznato, dok je istovremeno kralj Zvonimir percipiran i glorificiran kao slavni kralj ranosrednjovjekovne Hrvatske. Ipak, ponajviše zahvaljujući predanom radu povjesničara i političara Ivana Kukuljevića Sakcinskog uspomena na Tomislava, krunjenog 925. na općenarodnom saboru na Duvanjskom polju, počela se revitalizirati. Kako piše **Vjekoslav Klaić** u svojem djelu **Kroz tisuć godina** (1923) Tomislav je bio posljednji knez i prvi kralj, tijekom čijeg se vladanja Hrvatska preobrazila u samosvojnu kraljevinu i suverenu državu. Bez obzira na nedostatnost povijesnih izvora kad je u pitanju krunidba na Duvanjskom polju, devetnaestostoljetni povjesničari nisu dvojili oko njegova proglašenja prvim hrvatskim kraljem 925. godine.

U kontekstu povijesnih i društvenih prilika 19. stoljeća, afirmacija ideje o hrvatskoj srednjovjekovnoj državnosti bila je ključna za dokazivanje kako hrvatski narod posjeduje povijesno pravo na svoju autonomiju i ujedinjenu državu. Naime, tada aktualna sputanost hrvatske autonomije u sklopu ugarskog dijela Austro-Ugarske Monarhije, rezultirala je potrebom za obnovom svijesti o višestoljetnom kontinuitetu Trojedine Kraljevine. Romantičarski koncept književne imaginacije tiče se i autopredodžbi hrvatskih romantičara (ujedno i preporoditelja) o vlastitoj kulturi, odnosno kulturnom angažmanu čiji je cilj bio posredstvom umjetnosti konstituirati identitet. Na hrvatskom primjeru, književni je diskurz često isprepleten s nacionalnim politikama stvaranja identiteta, pa se imaginacija često koristila u svrhu protiviljenja zaboravu, čak i u svrhu ponovnog osmišljavanja povijesti. Književno-umjetničko nastojanje za dokazivanjem prava naroda na teritorij evociranjem predaka, odnosno naglašavanjem kontinuiteta i krvnog naslijeđa, predstavlja proces reformacije, odnosno ponovnog osmišljavanja prošlosti ne bi li se reimaginirala sadašnjost koja je izgubila svu svoju mitologiju. Prema tome, revitalizacija točno određenih dionica nacionalne prošlosti, u ovom slučaju srednjovjekovne, ima za cilj obnavljanje nacije koja prolazi u sadašnjosti svoje najslavnije dane. Upravo tako povezuje se prošlost sa sadašnjosti, u kojoj se nastoji obnoviti vjerovanje u ponovnu uspostavu tzv. zlatnog doba. Povijest tako postaje pripovijest o zajednici u kojoj se isprepliću prošlost, sadašnjost i budućnost, pa je jasno kako se u Deželićevu romanu kroz narativ o srednjovjekovnom vladaru i snažnoj kraljevini implicira na samobitnost i slobodu u aktualnom trenutku.

Sagledavajući u vremenskim okvirima, roman je nastao tijekom književne epohe modernizma, no svojim se stilskim karakteristikama te motivsko-tematskim preokupacijama smatra izdankom zakašnjelog romantizma, pa je evociranje srednjovjekovnog narodnog vladara u funkciji isticanja kontinuiteta povijesnog prava na koje se nova nova zajednica poziva. Također, u funkciji je predočavanja idealne pradžine te osvještavanja potrebe o njezinoj ponovnoj izgradnji.



O autoru

Velimir Deželić stariji rođen je u Zagrebu 1864. godine, kao sin Đure Deželića, javnog djelatnika, pisca, publicista i prvog glavnog urednika starog *Vienca*. Nakon klasične gimnazije u Zagrebu, u Beču je upisao studij medicine, no usporedno je slušaj predavanja iz književnosti i

Koristimo kolačiće kako bismo vam osigurali najbolje iskustvo na našoj web stranici. Ako nastavite koristiti ovu stranicu, pretpostaviti ćemo da ste zadovoljni s tim.

Godine 1905. s Emilijem Laszowskim utemeljio je Družbu "Braća Hrvatskoga Zmaja", a 1913. izabran je za predsjednika Drugog hrvatskog katoličkog sastanka u Ljubljani, a 1923. za predsjednika Prvog hrvatskog euharistijskog kongresa u Zagrebu. Također, bio je  **HR** potpredsjednik Kola hrvatskih književnika, potpredsjednik Hrvatskog katoličkog društva *Sveti Jeronim* te pisac koji je pridonio razvitku katoličke prosvjete. Aktivno se bavio leksikografskim radom, zalažući se za realizaciju ideje o sastavljanju prvog hrvatskog biografskog leksikona. Bio je jedan od najagilnijih suradnika biografskog leksikona *Znameniti i zaslužni Hrvati* te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925 do 1925, koji je sastavljen u povodu 1000. obljetnice hrvatskog kraljevstva. Pisao je rodoljubne i idilične pjesme s jakim utjecajem narodne poezije, novele, pučko-poučne i povijesne romane, crtice, feljtone, književne i kazališne kritike te prijevode. U svojim naslovima *Car Dioklecijan* (1906), *U službi kalifa* (1907), *Hadžibova kob* (1908), *Hrvatske slave sjaj* (1924), *U pandžama lava* (1929), *Majka velikog kralja* (1931), *Petar Krešimir* (1932), *Prokleti grad* (1995) tematizirao je događaje iz rane hrvatske povijesti, napose borbe između poganstva i kršćanstva, s ciljem poticanja hrvatske kulturne i političke svijesti. Prevedena su na češki, slovački i slovenski jezik. Preminuo je u Zagrebu 1941. godine. Unatoč značajnoj popularnosti među suvremenicima, Velimir Deželić u književnopovijesnim sintezama nije dobio nimalo laskave ocjene te ga se smatra pseudoromantikom. Njegovo je spominjanje svedeno na književnopovijesnu činjenicu, budući da mu se stvaralaštvo promatra samo kao pojava jednog razdoblja koje pokušava slijediti moderne literarne struje europske književnosti, dok istovremeno svojim stilskim karakteristikama pripada predšenoinskoj epohi.

**Tekst je nastao u okviru projekta "Predodžbe o hrvatskom kralju Tomislavu" koji je financijski podržala Agencija za elektroničke medije sredstvima iz programa poticanje novinarske izvrsnosti.*

POVEZANO



"Noć knjige" u Matici hrvatskoj uz "Vijenčev književni bestijarij" i „Požutjele stranice kralja Tomislava“

📅 23. travnja 2025.



Shokhruz Samadov iz Veleposlanstva Republike Uzbekistan u službenom posjetu Matici hrvatskoj

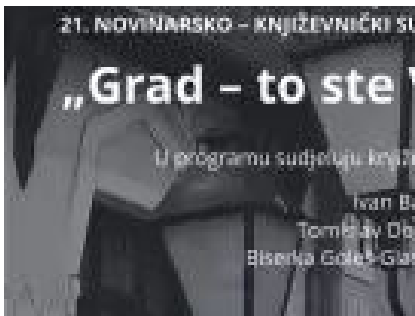
📅 11. rujna 2025.



Četrnaesto izdanje Noći knjige obilježava se temom "O životinjama i ljudima"

📅 23. travnja 2025.

Najnovije



U Vukovaru 21. novinarsko-književni susret "Grad – to ste vi" u znak sjećanja na Sinišu Glavaševića

📅 17. studenoga 2025.



Škabrnja – zločin za koji nitko nije odgovarao

📅 17. studenoga 2025.



Hrvatsku na Venecijanskom bijenalu predstavlja projekt nagrađivane umjetnice Dubravke Lošić i povjerenika Branka Franceschija

📅 17. studenoga 2025.



U Mostaru odavanje počasti žrtvama Vukovara i Škabrnje te obilježavanje uspostave HZ Herceg Bosne

📅 17. studenoga 2025.



Policija će snimati javno okupljanje u Vukovaru: Na snazi i posebna regulacija prometa

📅 17. studenoga 2025.

KOLUMNE



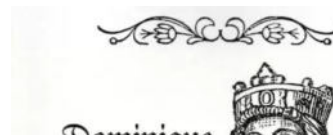
Zlatko Kramarić o Husserlu, Zweigu i Sloterdijku: Europa postoji samo dok postoji napor duha

📅 17. studenoga 2025.



Davor Velnić: Zlo i nakaznost jednogmija

📅 14. studenoga 2025.



Igor Žić: Umrijeti za Europu!

📅 12. studenoga 2025.



Jure intel „trak

📅 10.

Miro Gavran: Dobra knjiga je danas važnija nego ikad

Radoslav Bužančić: Počeci Hrvatskog Kraljevstva

Glagoljica: Novi život starog pisma

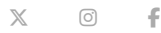
Hrvatski Hašek i Ispravi.me



INFORMACIJE

- › Impressum
- › Pisma čitatelja

Pratite nas



Copyright © 2025 Matica hrvatska

| O Matici

Koristimo kolačiće kako bismo vam osigurali najbolje iskustvo na našoj web stranici. Ako nastavite koristiti ovu stranicu, pretpostavit ćemo da ste zadovoljni s tim.